

Naiu.Super

Erlend Loe – ironigenerasjonens litterære ikon

☛ **Erlend Loe** ble født i Trondheim i 1969. I 1993 debuterte han med romanen *Tatt av kvinnen*. Med denne romanen og den etterfølgende suksessen *Naiv.Super* (1996) ble Loe en av 90-tallets store litterære suksesser – omfavnet av både publikum, kritikere og litteraturvitere.

☛ Mange pekte også ut Loe som en talsmann for en hel generasjon ungdom – da spesielt menn. Den nye ungdomskulturen på 90-tallet var preget av en ironisk distanse til verden og en bevisst naiv holdning til både samfunn og menneskelige relasjoner – en generasjon unge som var uten opprørstrang eller higen etter voksenlivet. De ønsket å holde på barndom og ungdom lengst mulig uten å måtte forholde seg til

Erlend Loe. Foto: Lise Åserud / NTB / Scanpix

voksenlivets alvor og forpliktelse. Disse unge, ofte omtalt som *generasjon x* – ironigenerasjonen, levde også med en viss-
het om at de i liten grad hadde bidratt til
å utvikle det samfunnet og den velstanden
de levde i og opplevde som naturlig.

☞ Erlend Loe har skrevet en rekke
romaner. Han har også utgitt flere barne-
bøker i samarbeid med illustratør Kim
Hiorthøy (1973–) og oversatt dikt av den
amerikanske lyrikeren Hal Sirowitz til
norsk. I 2000 debuterte han som manus-
forfatter med filmen *Detektor*. Seinere har

han også vært involvert i
filmer som *Folk flest bor i
Kina* (2002), *Nord* (2009)

og *En helt vanlig dag på jobben* (2010).
Debutromanen *Tatt av kvinnen* ble film-
atisert i 2007 med Petter Næss (1960–)
som regissør, mens *Kurt blir grusom*, bok
nummer to i barnebokserien om truck-
fører Kurt, ble animasjonsfilm i 2008.

i Om *Detektor*
på NRK Skole

Pressevisning av animasjonsfilmen «Kurt blir grusom». Erlend Loe bakerst. Foto: Terje Bendiksby / SCANPIX
Øverst: To av bøkene om Kurt.
Foto: Jon-Are Berg-Jacobsen / Scanpix

De bitte små fortellingene

☛ Mens sentrale 80-tallsforfattere som Jan Kjærstad og Kjartan Fløgstad skrev maksimalistisk, ordrikt og ekspanderende, er Erlend Loes tekster minimalistiske, ordfattige og nærmest stikkordaktige. Man kan si at han med *Tatt av kvinnen* og *Naiv.Super* så å si punkterer den store 80-tallsromanen. Og mens postmoderne forfattere, etter «de store fortellingenes død», ofte skriver om de «små fortellingene», er Loes romaner fulle av «de bitte små fortellingene» – fortellinger som tilsynelatende er så enkle, hverdagslige og uten mening at de umulig kan danne utgangspunkt for en hel roman. Men det er nettopp slike små episoder Loe bygger sitt litterære univers rundt.

Erlend Loe om naivisme
på NRK Skole

Gard B. Eidsvold og Helle Haugen i en scene fra teaterstykket «Tatt av kvinnen». Foto: Erlend Aas / NTB / Scanpix

Mannen i krise

☛ I Loes debutroman *Tatt av kvinnen* møter vi for første gang den typiske Loe-karakteren: en mann i 20–30-årene som sliter med å finne mening i tilværelsen, og som har problemer med kravene som stilles til han som moderne mann. Den navnløse hovedpersonen opplever å bli invadert av en kvinne – Marianne. Marianne vet akkurat hva hun vil, og hvordan hun

i

Om «Tatt av kvinnen»
på NRK Skole

skal oppnå målene sine. Den mannlige hovedpersonen blir

derimot framstilt som en nærmest viljeløs tøffeltelt som ukritisk aksepterer Mariannes påfunn og føringer. I møte med den sterke postmoderne kvinnen blir mannen rådløs og ettergivende.

☛ Mens den navnløse hovedpersonen i *Tatt av kvinnen* kan leses som en typisk

representant for 90-tallets ungar, en mann som sliter med langvarige og seriøse

i

Om «Doppler»
på NRK Skole

forhold og forpliktelser, står Andreas Doppler i romanen *Doppler* (2004)

fram som en representant for mannen som sliter etter å ha innrettet seg etter samfunnets krav om å etablere seg i et A4-familieliv. Etter at faren dør, opplever Andreas Doppler en eksistensiell krise. Han innser at livet hans kun består av overflatiske forhold og prosjekter. Sine egne barn kjenner han knapt, og samtalene med kona handler om oppussing og baderomsfliser.

☞ For å komme mer i kontakt med seg selv flytter han ut i skogen. Her får han en ny bestevenn – elgen Bongo. Det eneste Doppler savner fra den moderne sivilisasjonen, er lettmelk og sjokolade. Han bryter seg derfor inn i huset til en mann som heter Düsseldorf – han er nemlig

Foto: Roy Mangersnes / Samfoto / Scanpix

«en hund etter sjokolade». Düsseldorf og Andreas Doppler utvikler etter hvert et vennskap, og særlig snakker de om forholdet til fedrene sine. Düsseldorf har nemlig et stort prosjekt: Han rekonstruerer et slag fra andre verdenskrig der faren hans falt. Dette inspirerer Doppler til å lage en totempåle som skal hedre hans egen fars minne.

Regresjon som kritikk

☛ Tekstene til Loe kan leses som en kritikk av det postmoderne mennesket og samfunnet. I møte med en kompleks, uoversiktlig og til tider skremmende verden, reagerer Loes karakterer med avmakt, og ofte tilbaketrekking til en enklere tilstand eller verden. Dette ser vi både i *Doppler* og i den halvdokumentariske reiseromanen *L* (1999). Mens *Doppler* flytter ut i skogen, reiser Erlend Loe og vennene hans til en sydhavsøy for å slippe unna samfunnets krav og forpliktelser – særlig Statens lånekasse skremmer! Hovedkarakterene trekker seg tilbake til en enklere naturverden der kampen for å overleve er det eneste de må forholde seg til. Kritikken av den postmoderne sivilisasjonen kan tolkes ut fra denne såkalte regresjonen til en enklere måte å leve på.

Erlend Loe i en Volvo lastebil.

Foto: Tor G. Stenersen / Aftenposten / Scanpix

☛ Også i romaner som *L*, *Muleum* (2007) og *Volvo Lastvagnar* (2005) er Loe opptatt av det som gir tilværelsen mening. Han retter søkelyset mot en tilsynelatende overflatisk verden der menneskene ikke etablerer varige og nære forhold til hverandre. De er redd forpliktelser og ekte engasjement – et slikt engasjement og forpliktelser krever nemlig at vi investerer tid og følelser, og dette framstår som for skremmende for Loe-karakterene.

Naiv.Super

☛ *Naiv.Super* er Erlend Loes store kommersielle suksess, og den er oversatt til hele tjue forskjellige språk. Handlingen er tilsynelatende enkel – romanen handler om en ung mann som opplever en eksistensiell krise etter at han taper for broren sin i krocket. Han gir opp studiene og søker tilbake til barndommen. Sammen med faren går han runder rundt barndomshjemmet, han sparker ball med en fem år gammel gutt som heter Børre, og han banker på et Brio bankebrett. For en hel generasjon lesere ble dermed bankebrettet selve definisjonen på eksistensiell livskrise og en alternativ løsning for å håndtere en slik krise.

Hvordan skape mening i en meningsløs tilværelse?

☛ Selv om handlingen tilsynelatende er enkel og litt «overflatisk», behandler *Naiv.Super* store eksistensielle spørsmål. Hovedpersonen leter etter en mening i tilværelsen, og han forsøker å finne strategier som fungerer i en kompleks og usikker postmoderne verden. For å takle hverdagen trekker han seg tilbake til det private og det barnlige – altså tilbake til å sparke ball og hamre på bankebrett. Bankingen skal hjelpe han med å tømme hodet for tanker – for mange tanker blir ifølge hovedpersonen bare masete. Hovedpersonen har stor tro på at bankingen skal hjelpe han med å finne mening i livet: «Hvis jeg banker tilstrekkelig lenge, vil

*Erlend Loe med bankebrett.
Foto: Bjørn Reese / VG / Scanpix*

jeg kanskje oppnå en følelse av mening på så vel globalt som personlig plan.» I forsøket på å skape mening og sammenheng skriver han også lister – blant annet lister over hvilke dyr han har sett, og ting han likte å gjøre da han var barn.

☛ Hovedpersonen i *Naiv.Super* og i andre romaner av Loe, som *Tatt av kvinnen* og *Doppler*, forsøker alle å finne måter å takle den postmoderne virkeligheten på. Det postmoderne samfunnet preges av enorme valgmuligheter og en stor grad av frihet – du står fritt til å forme ditt liv, din identitet og virkeligheten din som du selv vil! Denne friheten kan virke lammende. Hvordan skal jeg kunne skape mening i en flytende og skiftende verden? For å takle en total frihet, og det medfølgende ansvaret, velger Loe karakterer altså en slags regresjon – en tilbakevending til et tidligere stadium. Loe karakterer velger det enkle og det barn-

lige i møte med den store, åpne og til tider skremmende verden.

☛ Et annet sentralt spørsmål Loes forfatterskap stiller, er hvorvidt vi kan se en forflatning av livet og virkeligheten: Når hvem som vant et brettspill i barndommen, blir like viktig som et samlivsbrudd, hva blir da stående igjen som det virkelig viktige og betydningsfulle i eget liv? Og hva gjør en slik forflatning av både følelsesliv og virkelighetsforståelse med menneskene? Dette er spørsmål Loes forfatterskap reiser, og dermed plasserer han seg godt innenfor en postmodernistisk tradisjon der nettopp de ustabile menneskelige relasjonene og kampen om virkeligheten undersøkes.

Den «loeske» humor og stil

☛ Erlend Loes romaner preges av en særegen og bevisst naivisme – merkelappen *nynaivisme* har blitt brukt til å karakterisere tekstene hans. Underdrivelser og ironisk distanse er med på å understreke karakterenes syn på seg selv og sitt forhold til omgivelsene. Den ironiske distansen til alt og alle gjenspeiles i karakterenes manglende evne til å la seg begeistre eller gå inn i et prosjekt med hud og hår. Loes karakterer lar seg sjelden rive med eller provosere. De beholder en nærmest likegyldig ro midt i dramatiske hendelser som samlivsbrudd eller flyktasj.

☛ Erlend Loes tekster er alle preget av en språklig enkelhet – helt fra setningsnivå til overordnet komposisjon. Han bruker ofte helsetninger med et munt-

lig preg. Som barnespråket er også Loes språk preget av mye gjentakelser, og karakterene har en tendens til å sortere komplekse følelser og tanker i enkle kategorier og kontraster. Dette ser vi allerede i starten av *Naiv.Super* når hovedpersonen forteller at han har «[...] to venner. En god og en dårlig». Også listene han skriver, har et barnlig preg. Hovedpersonen blir uvel av å ha for mange tanker i hodet samtidig, og dette barnlige blikket på en komplisert verden er med på å forenkle livet hans. Språket er derfor et viktig virkemiddel forfatteren bruker for å underbygge hovedpersonens prosjekt – å forsøke å forenkle sitt eget liv og rydde opp i komplekse tanker.

